ЕКОЛОГО-НАТУРАЛ ІСТИЧНИЙ ЦЕНТР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ
НЕНЦ 100 РОКІВ 1925 – 2025

Індекс 98146

ЮННАТ Юний Натураліст

№6(107), 2025

Міністерство освіти і науки України,
Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (НЕНЦ)

УРОЧИСТОСТІ З НАГОДИ ЮВІЛЕЮ «СВІТЛО ЗНАНЬ КРІЗЬ 100 РОКІВ»

Шановні педагогічні працівники закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напряму! Вітаємо усіх зі святом — 100-річчям від дня заснування Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України та профільній еколого-біологічній, натуралістичній позашкільній освіті. Дякуємо усім, хто своєю щоденною наполегливою працею продовжує славетну історію юннатівського руху! Щиро зичимо творчого натхнення, міцного здоров'я, нових звершень, а вашій педагогічній справі — стійкого розвитку, державної підтримки й заслуженого визнання!

Одинадцятого червня в актовій залі НЕНЦ розпочалася урочиста подія — святкування 100 років профільній позашкільній освіті та 100 років НЕНЦ МОН України.

З вітальними словами виступили:

— **Володимир ВЕРБИЦЬКИЙ**, директор Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України, доктор педагогічних наук, професор;

— **Ірина ШКІЛЬНА**, завідувачка відділу позашкільної роботи та забезпечення доступу до освіти МОН України;

— **Василь КРЕМЕНЬ**, президент Національної академії педагогічних наук України, доктор філософії, професор, академік НАН України;

— **Сергій КОЦЬ**, заступник академіка-секретаря відділення загальної біології Національної академії наук України, виконувач обов'язків директора Інституту фізіології рослин НАН України, член-кореспондент НАН України, доктор біологічних наук, професор;

— **Дарка ОЛІФЕР**, прессекретар Президентського Фонду Леоніда Кучми «Україна»;

— **Іван БЕХ**, директор Інституту проблем виховання НАПН України, доктор психологічних наук, професор, академік НАПН України;

— **Ольга ПРОСІНА**, кандидат педагогічних наук, доцент, директор Центру післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України;

— **Тетяна МАЛИНІНА**, проректор з науково-педагогічної роботи, соціального розвитку та молодіжної політики ХНУМГ ім. О.М. Бекетова;

— **Галина КОЛОМОЄЦЬ**, кандидат педагогічних наук, старший дослідник заступник директора Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»;

— **Олексій НОВІКОВ,** директор Навчально-наукового Фізико-технічного інституту КПІ ім. Ігоря Сікорського, доктор технічних наук, професор, член-кореспондент НАН України;

— **Марія СУРОВА**, Pr-директорка Let's do it Ukraine;

— та партнери НЕНЦ.

Для присутніх виступали вихованці Дитячого естетико-натуралістичного центру «Камелія» з міста Броварів з розважальною концертною програмою, яка була частиною масштабного івенту.

А також під гучні оплески відбулося вручення відомчих та заохочувальних нагород представникам закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного напряму.

Після офіційної частини для делегацій з усієї України були представлені різноманітні цікаві майстер-класи від Харківського університету міського господарства імені О.М. Бекетова. Почесні гості були запрошені на пам'ятну посадку «Алея поколінь», а для учнівської молоді ввечері була організована творча програма «У колі друзів» *(координатори — педагоги Волинського обласного еколого-натуралістичного центру)*.

Дякуємо усім, хто був присутній на урочистих заходах за те, що були разом з нами, за ваші теплі слова і привітання, за те, що стали частиною цієї важливої події!

НЕНЦ

ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-МЕТОДИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ «100 РОКІВ УСПІХУ»

Дванадцятого червня в актовій залі НЕНЦ для керівників делегацій було проведено Всеукраїнську науково-методичну конференцію «100 років успіху».

Тематичними напрямами роботи конференції були:

— профільна позашкільна освіта як ресурс подолання викликів сучасності;

— напрацювання закладів профільної позашкільної освіти регіонів: крізь виклики до перемог.

На конференції виступили:

— **Володимир ВЕРБИЦЬКИЙ**, директор Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України, доктор педагогічних наук, професор;

— **Дарка ОЛІФЕР**, прессекретар Президентського Фонду Леоніда Кучми «Україна»;

— **Олена ЛИТОВЧЕНК**О, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувачка відділу позашкільної освіти Інституту проблем виховання НАПН України;

— **Ольга ПРОСІНА**, кандидат педагогічних наук, доцент, директор Центру післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України;

— **Наталія БОРДЮГ**, директорка КЗ позашкільної освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр» Житомирської обласної ради, доктор педагогічних наук;

— **Світлана БУДНІК**, доцент Волинського національного університету імені Лесі Українки, керівник гуртка «Юні акваріумісти» Волинського національного університету імені Лесі Українки;

— **Анна КОРНІЄНКО**, провідний науковий співробітник відділу позашкільної освіти Інституту проблем виховання НАПН України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник;

— **Світлана СЬОМА**, заступниця директора з НВР КЗ Сумської обласної ради — обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю, кандидат педагогічних наук.

Паралельно для учнівської молоді був проведений тренінг «Капсула часу». Після конференції відбулася урочиста церемонія закладання капсули. Учасники конференції отримали сертифікати, а учнівська молодь — подяки за участь у Всеукраїнському фестивалі «Завдяки тобі! Нова Україна».

Дякуємо Силам оборони та безпеки України за можливість провести цей святковий масштабний івент! Слава Україні!

НЕНЦ

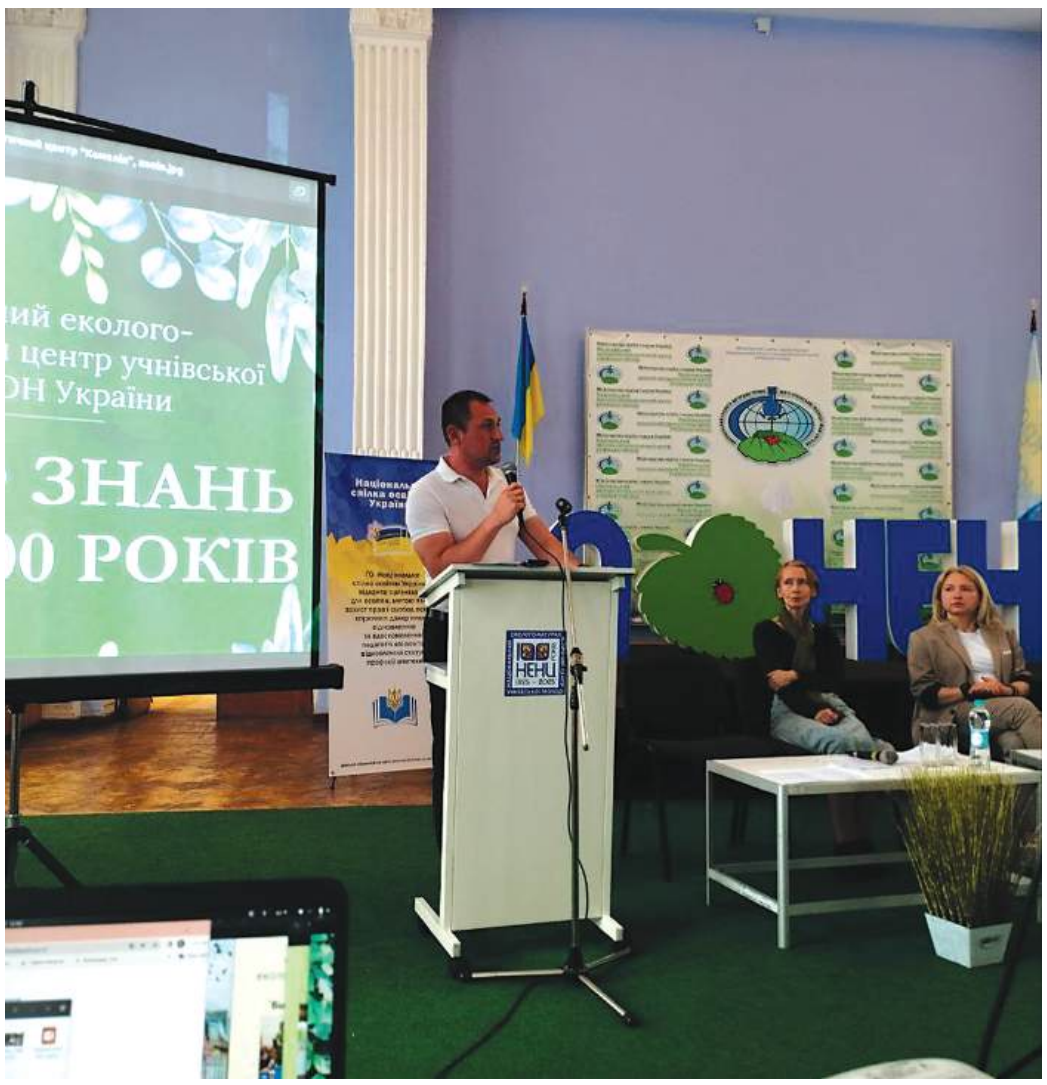

УЧАСНИКАМ СВІТОВОГО ФІНАЛУ INFOMATRIX-2025 ВРУЧЕНІ ВІДЗНАКИ «ГОРДІСТЬ УКРАЇНИ»

Під час проведення урочистостей з нагоди святкування 100-річчя профільної позашкільної освіти та 100-річчя НЕНЦ учасникам світового фіналу Міжнародного конкурсу комп'ютерних проєктів «Інфоматрикс-2025» були вручені символічні відзнаки «Гордість України — 2025».

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України постійно здійснює державницьку політику в сфері освіти, а саме позашкільної освіти, зі всебічної підтримки дітей та молоді. Прикладом цієї підтримки є організація і проведення низки національних етапів міжнародних змагань, як-от національний етап Еко-Техно Україна Міжнародного науково-технічного конкурсу ISEF Regeneron, національний етап Міжнародного конкурсу комп'ютерних проєктів «Інфоматрикс», Міжнародна екологічна олімпіада «DreamEco», національні змагання за міжнародною програмою «Globe» тощо.

Одинадцятого червня на сцені ми побачили учасників світового фіналу INFOMATRIX-2025, які отримали відзнаки «Гордість України — 2025». Бажаємо українським хлопцям і дівчатам нових успіхів, натхнення та подальших перемог!

НЕНЦ

ЩО ТАКЕ «СТРЕС» І ЧИ МОЖЕ ВІН БУТИ КОРИСНИМ?

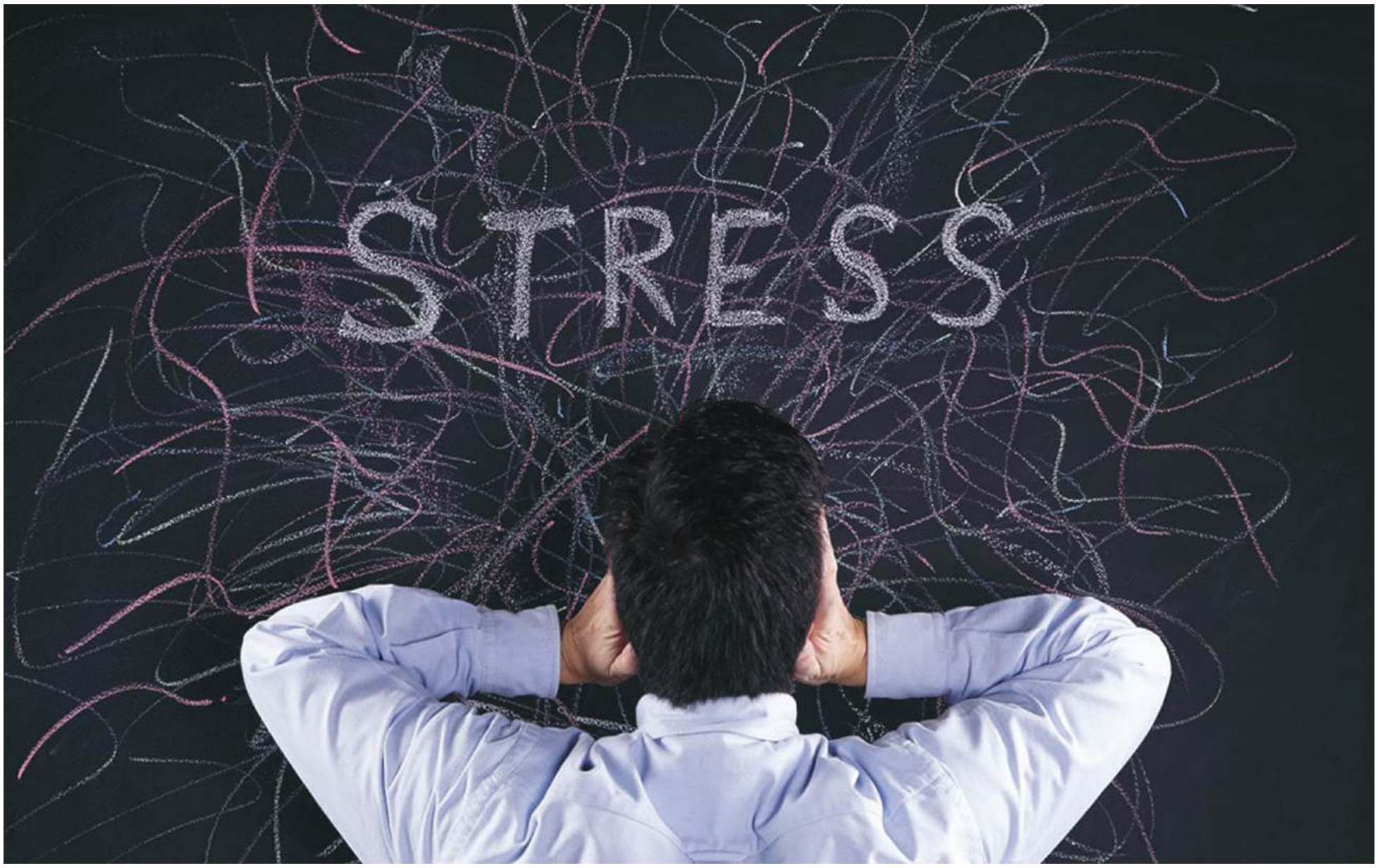

Ми говоримо про стрес як щоденний негативний досвід і шукаємо способи його подолання. Що ж стоїть за словом «стрес» і чи є науково-обґрунтовані поради з його зменшення?

Відповідь тіла на раптові зміни довкола, що загрожують нашій безпеці чи комфорту, називається стресовою реакцією. Здатність швидко реагувати на виклики і пристосовуватись до важких часів — еволюційний здобуток. Тобто це добре.

Інша річ, що стресові чинники тепер геть інші, а наша реакція — та сама. На сучасну людину вже не нападають дикі звірі, від яких слід тікати. Ми переймаємось через зовсім інші чинники *(війна, новини в інтернеті, кар'єра тощо)*.

СТРЕС БУВАЄ РІЗНИЙ

Стрес буває гострий — на нас ледь не наїхало авто. Буває середньотривалий — наприклад, сесія в університеті. А буває хронічний. Це війна, життя в небезпечних умовах чи робота із великою відповідальністю і низькою підтримкою.

Вирізняють еустрес — нашу спробу пристосуватись до складних, але позитивних змін у житті: нової цікавої роботи чи сумісного життя. Ми встигаємо призвичаїтись до змін, хоча спершу нам тривожно.

Буває дистрес — реакція на неприємні, сумні і загрозливі зміни в житті. Наприклад, насильство в сім'ї, розрив стосунків чи війна.

Найбільшої шкоди нашому добробуту завдають хронічний дистрес — він виснажує, та епізодичний гострий стрес — він щоразу стається зненацька.

ЩО ВІДБУВАЄТЬСЯ ПІД ЧАС СТРЕСУ?

Класична теорія стресу вирізняє три стадії: гострий стрес, звикання та виснаження. Саме звикання допомагає нам пережити війну і тривалу хворобу. Але виснаженню слід запобігти.

І свідомість, і підкоркові структури мозку посилають сигнали про небезпеку в гіпоталамус. Це невеличка частина мозку, що диригує гормональні, біохімічні і деякі поведінкові процеси в тілі. Він запускає виділення гормонів кортизолу та адреналіну наднирниками. Активується симпатична ланка автономної нервової системи. Все це готує нас до сценарію «бий чи тікай».

Гострий стрес — це прискорене серцебиття, розширені зіниці, підвищений рівень глюкози в крові, розщеплення жирів у запасах, але й зупинка травлення. Але довго в такому стані ми жити не можемо.

ЯК ХРОНІЧНИЙ СТРЕС НА НАС ДІЄ?

Гормон стресу кортизол корисний, коли він виділяється у відповідь на нетривалий стресор, чи зранку, даруючи нам прокидання без будильника. Коли його постійно багато, це нам шкодить.

Кортизол сприяє затримці води та іонів в тілі, тобто набрякам. Він заважає м'язам і шкірі відновлюватись. Тривала дія кортизолу погіршує здатність кишківника всмоктувати вітаміни та мікроелементи. Волосся накопичує надвисокі дози кортизолу, а також гірше росте і менше живе. Хронічний стрес пригнічує імунну відповідь, особливо здатність розпізнавати й вбивати пухлинні клітини. Зміни в денних коливаннях кортизолу призводять до порушень сну та стану хронічної втоми.

Тривалі негативні емоції передаються на блукаючий нерв. Він іде до серця, кишківника, легень, і його надмірне збудження ми відчуваємо як фізичний біль у грудях та може спровокувати синдром подразненого кишківника.

Тривалий стрес надмірно активує симпатичну нервову систему і пригнічує парасимпатичну — ту, що відповідає за фізіологічні процеси в стані комфорту. Це збільшує ризик хронічних хвороб.

Крім того, стрес тягне і нові шкідливі звички: забагато кави, куріння заради заспокоєння. Також це порушення харчової поведінки. Люди або перестають про себе дбати і їдять малопоживну їжу, або переїдають.

Кортизол посилює апетит і прагнення солодкого та жирного. А тістечка, зі свого боку, дарують мозку задоволення. Це замкнене коло призводить до звички «заїдати стрес» та зайвої ваги згодом. Одним із ефектів надмірної дії кортизолу є відкладення вісцерального жиру. Це сильно порушує гормональний баланс.

ЯКІ Є СПОСОБИ ПОДОЛАННЯ СТРЕСУ?

Передусім радять розібратись, чи цей стрес веде до хороших змін, чи до поганих. Які стресори можна усунути чи вважати незначущими? Якщо причина стресу суттєва та поки що нездолання, то радять вжити заходів зі зменшення шкоди від стресу.

Порушений негараздами спосіб життя породжує нові проблеми зі здоров'ям і заважає долати стрес. Слід мати чіткий режим дня. Просинатись, лягати спати і їсти в один і той самий час, достатньо відпочивати і письмово планувати наступний день. Це дозволить добре відновлюватись, налагодити біоритми, а передбачуваність життя наш організм сприймає як ознаку життя без стресу.

Варто знайти собі групу підтримки — близьких людей, що розуміють ваш стан і можуть допомогти розмовою чи побутово, сприятимуть становленню здорового режиму, усуненню стресорів та відчуття ізоляції.

Слід свідомо підійти до харчування: не пропускати прийомів їжі, але не переїдати, не перекушувати, їсти повноцінну їжу, а не солодощі.

Науковці радять обов'язково споживати жирну рибу, горіхи, яйця, нерафіновані злаки та багато свіжих овочів. Ця порада універсальна, але протягом стресу її дотримання є особливо важливим. Адже вітаміни B12, B6, фолієва кислота, таурин, що містяться в цих продуктах, беруть участь в утворенні нейромедіатору гама-амінобутирової кислоти *(ГАБК)*. Вона допомагає заспокоєнню і знижує рівень кортизолу.

Жири яєчних жовтків також мають цей ефект. А продукти, багаті на амінокислоту триптофан — молочні продукти та хумус — сприяють утворенню серотоніну.

Регулярні аеробні вправи, біг, їзда на велосипеді допомагають долати стрес. Передусім тому, що під час руху людина відволікається та відпочиває думками. Крім того, від занять спортом виділяються ендорфіни, серотонін, дофамін та ендоканабіоноїди — сполуки, що дарують нам щастя, задоволення та ейфорію. Тобто покращують настрій. Регулярний біг нормалізує тонус блукаючого нерву і відновлює баланс автономної нервової системи.

Прибирання є одним із ефективних засобів зменшення стресу. Радять прибирати вдумливо: мити посуд, усвідомлюючи цей процес, запах мийного засобу і сяйво чистої поверхні. «Бути тут і зараз» знижує тривожність і уявний стрес від думок про ситуації, що ще не стались.

Долати стрес можна співами. По-перше, нав'язливі думки, що викликають тривожність, радять проспівати багато разів. Колись вони втратять свій сенс і перестануть лякати. По-друге, спів хором суттєво знижує рівень кортизолу, дозволяє відчути причетність і довіру. На останок, музика, яку слухали перед стресовою ситуацією, допомагала легше її пережити.

Знижувати рівень кортизолу допомагає гормон окситоцин. Він виділяється, коли ми обіймаємось, гладимо тварин і відчуваємо зв'язок із оточенням. Досліди показали, що робоче середовище, яке сприяє тактильному контакту, є менш стресовим.

Слід пам'ятати, що далеко не всі події варті наших переживань. Слід не просто ховатись від стресу, а намагатись активно дати йому раду.

Дарія ПРОКОПИК

ЯК Я ХОТІЛА СОБАКУ

(Продовження.
Початок у попередньому номері)

Стояла морозна зима, я, звично повісивши на плече фігурні ковзани, після школи радісно поскакала на ковзанку. Я взагалі все роблю радісно. У всі віки. Тоді було весело зайнятися балетом і ще веселіше його кинути. Після того, як балетмейстер, маленька, сухенька панянка, з лютим спортивним норовом, хльоснула мені лінійкою по литках за неякісно виконану першу позицію і сіла на шию одній із крихітних балеринок за недостатньо глибокий шпагат. Радісно було зайнятися фігурним катанням і щасливо розлучитися з льодовим стадіоном, коли охочих набилося стільки, що щоб зробити розворот і прокотитися з кута в кут потрібно було розштовхати штук п'ятдесят майбутніх зірок олімпіади. А тренер з сильно опуклими, від спроби встежити за такою кількістю учнів, очима просто встала в центрі і навік вмерзла в лід. Тим паче у мене завжди була художня школа і собака, книги і школа, лижі і походи, і всякі там мрії. Треба було сходити на бальні танці, навчитися грати на гітарі, навчитися шити і кроїти модні сукні, розлюбити Вадика з нашого класу і закохатися в когось ще. Загалом, турбот повний рот.

Так ось, прибувши на ковзанку, я пригнічено помітила, що подруга Наталка, яка послідовно займалася ковзанярським спортом, на відміну від мене, досягла успіху в русі спиною і взагалі швидкості розворотів. У безуспішній спробі повторити її піруети, я впала і зламала зап'ястя. Не сильно і без зміщення, але гіпс довелося накласти. Це і стало поворотним етапом у нашій з Блеккі долі. Тому що, коли ми з батьками пішли знімати гіпс, взяли з собою Блеккі. Тато спочатку чекав нас зовні, але була черга і процедура затягнулася. Він підмерз і залишив рюкзак та собаку зовні. Блеккі, звичайно, це було тільки в задоволення, з її шикарною шерстю, але вчинок був вкрай легковажним. Я нила, щоб тато забрав її і йшов додому, але батьки тільки посміювалися над моїм хвилюванням, вважаючи, що величезна чорна собака відлякає своїм виглядом, та й кому вона, вже майже доросла, потрібна. Це була фатальна помилка. Коли ми вийшли на вулицю, Блеккі не було, а рюкзак мирно і самотньо лежав на лавці. А далі... Мої нескінченні сльози багато-багато днів і безуспішні пошуки із залученням всіх можливих засобів та людей. Але Блеккі безслідно зникла.

Потягнулися сірі місяці без Моєї Собаки. Вся сім'я гірко сумувала, тато не знаходив собі місця і продовжував пошуки. Але поступово надія зникла. А я зрозуміла, що тепер у мене довічна індульгенція на нових вихованців. Собак. Будь-яких собак, у будь-якій кількості. І почалося.

Малюк, породистий пекінес, у ковтунах і реп'яхах схожий на грудку рудої глини, незворушно чавкаючи, поглинав недоїдки біля сміттєвого контейнера, але мій пильний погляд не дав йому закінчити законну трапезу. Щось його підняло в повітря і понесло. Потім ця невідома сила запхала його у ванну і ретельно драїла та вистригала ковтуни, потім сушила, і весь цей час Малюк зберігав філософський спокій. О, це був великий мислитель. Ніщо не могло вивести його з рівноваги... На світ він дивився з виразом обличчя: «Де я, навіщо я тут, і хто всі ці люди?». Він все робив по-царськи. Лежав, сидів, дивився і йшов. Тільки одне наближало його до сонму простих смертних. Хропів він, як «Запорожець» без глушника. Потужно, з передачею вібрації всім прилеглим предметам. А вся сім'я навчилася спати в берушах. Втративши Блеккі, я не втратила пристрасть до дресирування, і через пару місяців із таким же незворушним та зневажливим виразом обличчя Малюк стрибав через новий обруч, сидів стовпчиком і танцював вальс.

Одного разу ми з Малюком пішли в «Гастроном». Якась величезна пухка жінка кинулася до мене з виттям — «Злодюююгаааа!!!» — і вихопила у мене Малюка. Вперше я побачила, як Малюк втратив незворушність. Його великі очі викотилися і налилися кров'ю, а плоска чорна мордочка ощирилася в лютому оскалі. Малюк впав у лють. У кого були пекінеси, той зрозуміє. Він вивернувся з товстих клешень і впав, вивернувшись у повітрі прямо як кіт, на ноги. І кинувся в атаку на брудний тітчин черевик. Він бурчав і хрипів, і верещав, і гарчав. Він плювався, захлинаючись ненавистю, і я налякалася, що у нього випадуть очі. А тітка кричала, що я вкрала її собаку, і навколо нас потихеньку скупчувалися люди. Одні дивилися засуджуючи на мене, інші недовірливо на неї і собаку, що жерла її черевик. Виявилося, що його господиня — актриса, яка поїхала на гастролі, доручивши сусідці доглядати за Малюком. А та, недовго думаючи, стала його виганяти на вулицю, погуляти і погодуватися. Увечері Малюк повертався в свою квартиру і сусідка його запускала. А в той день, коли я його знайшла, він не прийшов, і сусідка вся змучилася, думаючи, що скаже господині, яка повинна була через 2 тижні повернутися. Я категорично відмовилася віддавати Малюка, а Малюк, який виявився досвідченим левом, відмовився йти з сусідкою. На колективних зборах біля гастроному народ постановив віддати собаку господині по її поверненню, але віддавати повинна я. Ці два тижні пролетіли несправедливо швидко. Мені було дуже важко розлучатися з моїм відважним другом. Але «се ля ві».

Минав час, я закінчувала 8 клас і художню школу, і настав час подумати про вибір професії. Було дуже складно визначитися між дресирувальницею левів, доглядачем зоопарку, палеонтологом, зоологом, ветеринаром і художником. Знову було скликано сімейну раду. Тато виступив радикально проти циркового училища, палеонтолога і зоолога, «бо люди вони метушливі, неприкаяні... До того ж за двома останніми треба закінчувати школу, а там фізика з хімією...». Мама впала в транс від доглядача зоопарку, а бабуся справедливо зауважила, що приймати пологи в корів і коней у селах взимку — так собі перспектива для панночки благородної крові. А художник, звичайно, теж сумнівна професія *(не те, що, скажімо, бухгалтер або директор заводу)*, але для дівчинки піде. А після училища завжди можна вступити хоч на космонавта. І дали добро на художника.

Художнє училище стало найбільшим моїм захопленням і пристрастю. Мої нові подруги ставали мені все ріднішими, нові інтереси все захопливішими і життя веселішим. Ми ставили театральні вистави, які самі ж оформляли, шили костюми та ляльок, робили провокативний грим, виставки, їздили на картоплю, співали під гітару, танцювали на дискотеках і бігали в кінотеатри. Черговий похід у кіно з моєю улюбленою подругою Наталкою і став відправною точкою цієї глави.

Фільм, на який ми збиралися, показували на іншому кінці міста. Ми вийшли з автобуса, і я побачила на зупинці те, від чого моє серце впало під сонячне сплетіння. На лавочці, в очікуванні автобуса, сиділи незнайома жінка з дівчинкою років шести і моя Блеккі. Я перетворилася на соляний стовп. Ліхтарні стовпи вздовж проспекту привітно мені підморгували, явно вважаючи мене членом своєї тусовки. Охриплим баритоном Луї Армстронга я вимовила: «Блеккі!». А потім закричала голодною чайкою: «Блеккі!!! Блеккі!!!». Собака в жаху підскочила, витріщивши очі, на мить завмерла і кинулася мені в обійми, дивом мене не впустивши на асфальт. О, яка це була зустріч! Весь одяг, руки, обличчя за секунду вкрилися товстим шаром слини ньюфаундленда, красиві великі та чіткі відбитки лап поверх слини чарівним чином опинилися навіть на спині, мабуть, Блеккі мене міцно обіймала. В адреналіні захвату я абсолютно забула про тих, хто, власне, супроводжував Блеккі. Але вони нагадали про себе. Жінка з переляканим обличчям тремтячим голосом стала мене переконувати, що це не моя собака, що вона її купила і мені її не віддасть. Адреналін захвату моментально хлинув, поступившись місцем сльозам праведного гніву. Я ревіла білугою і кричала, що це моя собака і у мене є на неї документи...

(Продовження на стор. 5)

ЯК Я ХОТІЛА СОБАКУ

(Продовження. Початок на стор. 4)

Люди на зупинці активно підключилися, це кіно було явно цікавіше за всі прокатні і навіть передачі «У світі тварин». Наталка, яка стояла до цього моменту з відвислою щелепою, кинулася мене втішати і всім доводити, що це дійсно моя собака, що її вкрали, і ми її забираємо. Згарячу, абсолютно втративши голову від жаху, що не зможу забрати Блеккі, я залишила нашу домашню адресу цій жінці, щоб вона змогла під'їхати і особисто переконатися в наявності документів на собаку. Чималу роль зіграв аргумент, що її дочка дуже прив'язана до собаки і потрібен час, щоб дитина відвикла і вона придумала вихід. А поки вони з дочкою приїжджатимуть погратися з Блеккі.

Як я була наївна. Підступність лиходіїв і витончена брехня існували для мене в той час тільки в індійському кіно. Завдяки людям на зупинці Блеккі була конфіскована, похід у кіно забутий, і ми втрьох поїхали додому, обіймаючись і плачучи від щастя. Вдома теж всі рідні впали в шок від таких новин, але все швидко повернулося в звичне русло з прогулянками, годуванням, миттям лап, щоденним вичісуванням і ... дресируванням. Блеккі подорослішала, осіла і остаточно зледащіла. Її улюбленою командою стало «лежати», а у відповідь на всі інші вона падала на спину, задирала ноги, привітно виляла хвостом, хитро косячи оком, вивалювала язик і пускала слину... А я все ніяк не могла повірити в наше щастя і теж особливо не старалася.

Через пару тижнів пролунав дзвінок. Це був сигнал тривоги, що позначає військові дії, але, на жаль, ми, наївні, цього не усвідомили відразу. В гості прийшла ця жінка з донькою. Вони принесли Блеккіне улюблене печиво, як було обумовлено, погралися з нею і подивилися документи. Виявляється, нова кличка Блеккі була «Малюша», що викликало деяке здивування, враховуючи її розмір. Дівчинка твердила, що хоче Малюшу назад, і йдучи плакала. Це залишило важкий осад, і нам всім було їх дуже шкода по-людськи, але на наші питання — звідки у них взялася ця собака — жінка нічого зрозумілого відповісти не змогла. Легенда про «Пташиний ринок» не витримувала критики, тим більше, що Блеккі шукали рік з допомогою працівників внутрішніх органів безпеки, і директор ринку був у курсі зникнення нашої собаки. Після відходу дивної сім'ї в мені оселилася тривога. Але скільки я не просила батьків більше не пускати їх до нас у квартиру — мене знову ніхто не послухав. Візити тривали ще кілька разів, і востаннє вони прийшли втрьох. Чоловік жінки, кремезний великий чоловік із товстими червоними щоками і бігаючими маленькими очицями довіри, м'яко кажучи, не викликав. Я дуже зраділа, що вдома тато, і найімовірніше, тому їхній візит швидко закінчився. Ми домовилися, що він був останнім. Я полегшено видихнула, коли за ними зачинилися двері. Але розслабилися ми рано.

Через день тато поїхав у відрядження. Близько одинадцятої вечора у вхідні двері подзвонили. Бабуся пішла подивитися у вічко. Світло в під'їзді було вимкнене, і побачити хто там було неможливо. Мама теж підійшла до дверей. А я відчула недобре всім тілом. Блеккі поводилася дивно. Зазвичай, вона заливисто гавкала на стукіт або дзвінок, тут вона стояла під дверима і тихо скавчала — за дверима явно був хтось знайомий. Я закричала: «Не відчиняйте!!!». Але було пізно. Бабуся вирішила, що той, хто прийшов, неодмінно злякається великої собаки. Двері відчинилися, в проріз просунулася чоловіча рука, схопила Блеккі за загривок і виволокла з квартири. Я кричала і плакала, але мама схопила мене і не пускала. За мужиком вискочила в під'їзд бабуся босоніж, у нічній сорочці, майже відразу з відчинених дверей донісся крик і звук падіння. У під'їзд вискочила мама теж босоніж. Я сунула ноги в гумові чоботи і в нічній сорочці побігла слідом. Бабуся лежала на сходовій клітці. Мужик, тікаючи, вдарив її, і вона впала. Поки мама клопотала над нею, я рвонула слідом за злодієм. Вже ніхто не сумнівався, хто і вперше вкрав мою собаку. У мені бушувала лють. Про страх не було й мови. Це чудовисько не могло далеко піти. Наздогнати і розтерзати. Наш будинок розташовувався на жвавому проспекті, де навіть пізно ввечері було багато людей і машин. Йшов дощ упереміш зі снігом. Я неслася, як фурія, шльопаючи важкими гумовими чоботами, рожева нічна сорочка і моє довге волосся розвівалися за вітром, витріщені очі на блідому обличчі, зведеному в лютому оскалі, горіли помстою яскравіше вуличних ліхтарів. Я мчала відбивати свою собаку. Я бачила їх перед собою. Мужик тягнув Блеккі за шкірку через перехід на зелене світло. Коли я підбігла до дороги — о жах!! — загорілося червоне. Я побачила, що він тягне Блеккі до якоїсь машини, ще хвилина, і я не зможу їх наздогнати. Махаючи руками, як млин, і несамовито верещачи, я кинулася через дорогу. Машини з вереском гальмували, а я неслася в світлі фар до жаданої мети. І я її досягла. Вчепившись у Блеккі хваткою зголоднілого кліща, я нагнулася, бездумно ухилившись від удару кулаком у голову... Кулак ковзнув по моїй маківці, щелепи клацнули, але я вчепилася в шерсть Блеккі ще міцніше. Мужик тепер тягнув нас обох, і це гранично ускладнило його завдання. Заминка вирішила результат битви. З усіх боків вже бігли до нас небайдужі громадяни чоловічої статі. Встигла і моя мама, боса і в нічній сорочці в квіточку, завершивши «батальну композицію» яскравим штрихом.

Грабіжник був із ганьбою вигнаний, очманіла Блеккі з небаченою для неї жвавістю неслася додому, і ми неслися слідом, ледве встигаючи, під мокрим снігом у світлі фар і вуличних ліхтарів. Вдома ми ще постукали зубами від пережитого стресу і холоду, поспілкувалися з працівниками поліції, яких викликали свідки події, і, як у шаблонному сценарії трилера, все закінчилося хепі-ендом.

З того часу особливих пригод за участю Блеккі не траплялося, крім одного, на дачі. Коли вночі якийсь хлопець заліз через паркан поласувати нашою стиглою полуницею, а Блеккі, замість пильної охорони хазяйської власності, у поїданні якої активно брала участь чи не в рівних частинах, кинулася обійматися і цілуватися з дрібним злодюжкою, чим сильно його розвеселила, а нас з бабусею, що прокинулися і налякалися, засмутила. І я утвердилася в думці, що раз світ такий жорстокий і непривабливий, треба буде, коли подорослішаю, завести мало того, що величезного, а ще й досить злісного собаку, який зможе постояти за мене і мою сім'ю. А поки ще довгі щасливі роки Блеккі буде радувати та засмучувати нас своєю закоханістю, навмисною придуркуватістю і геніальним розумом, лінню в роботі та невтомністю в пустощах, і ще багатьом прекрасним, що дарують вихованці люблячим власникам.

(Далі буде...)

Лана АНДРІЄВСЬКА

ЛЕБЕДІ НАДІЇ

Місяць тому у наше місто на річку Вовк прилетіли лебеді. Люди дивувалися, чому так рано вони прилетіли? Я чула, як мама, проводжаючи поглядом журавлиний ключ, сказала бабусі:

— Бідолашні! Немає спокою навіть птахам.

— Чому лебеді бідолашні? — питаюся маму, бо дійсно не розумію, про що матуся каже.

Мама поправила моє волосся, що неслухняно вилізло з-під шапки, та притуляє мене до себе:

— Зазвичай, Соломійко, лебеді повертаються з теплих країв пізніше, але цього року зими як такої і не було: ні снігу тобі, ні морозів. Маємо глобальне потепління.

— А війна?! — тяжко зітхаючи, каже бабуся. — Ця війна теж на природу впливає. Перетворює ворог нашу землю на руїну: спалюють, стирають з лиця землі окупанти міста і села. Де був ліс, одні обвуглені штурпаки залишилися. Тварини рятуються від вогню та обстрілів як тільки можуть. Тому, напевно, тих лебедів так багато цього року в нас на Поділлі, бо не можуть вони гніздитися недалеко від лінії фронту. Вчора я теж в небі ключ гусей бачила. Летять ключі за ключами, летять та сумно курличуть.

Минуло декілька днів — і вдарили морози. Якщо чесно, я вже й забула про ту розмову. Якось ввечері мама кличе мене з братиком до себе. Вона тримає в руці телефон і показує нам відео. Крига скувала річку — і лебеді опинилися в крижаній пастці. «Це ж треба було пролетіти сотні кілометрів, щоб умерли вони від голоду і морозу!» — в один голос вигукуємо ми. Наступного дня ввечері, після уроків, я з мамою йдемо до річки. Але даремно я так хвилювалася, бо на кризі розсипане зерно кукурудзи, бачимо шматочки яблук та буряка. То пан Микола Яворський *(його добре знають мої батьки)* організував підгодівлю пернатих. Я з собою теж торбинку пшениці взяла. Хлібом, до речі, лебедів годувати не можна. Для них така їжа смертельно небезпечна.

Як гарно на нашій річці! Питаюся в мами про те, чому раніше ми сюди не приходили? І взявши з мами обіцянку, що ми сюди ще повернемося, я далі милуюся лебедями. Чисте біле пір'я і довгі, елегантно вигнуті лебедині шиї. Лебеді, без сумнівів, є одними з найграціозніших створінь на землі!

Гуси, гуси, лебедята,

Візьміть мене на крилята!

У мене постійно крутяться в голові ці слова — і так мені від цього хороше. Що б я не робила,

постійно приспівую: «Гуси, гуси, лебедята...». Мама з татом, дивлячись на мене, тільки посміхаються. А мені здається, що лебеді не тільки врятують мене, як казкового Телесика, від будь-якої зміючки, а й в майбутньому допоможуть знайти справжнє кохання. Недаремно цих птахів називають символом кохання й вірності. Ви бачили, як лебеді, танцюючи шлюбний танець, притуляються один до одного, своїми довгими шиями вони створюють сердечко. Ну, таке сердечко у вигляді вітальної листівки на День закоханих?! Я хочу знати про цих птахів більше. Знаходжу на книжковій поличці свою улюблену книгу «Гидке каченя» Ганса Крістіана Андерсена. Колись мені бабуся читала цю казку вголос. Я перегортаю сторінки, роздивляючись малюнки. Пташеня було гидким тільки через те, що воно було не схоже на інших каченят. Моя вчителька української мови, пригадую, казала, що вислів «гидке каченя» в переносному значенні застосовують до тих, кого не вміють оцінити по-справжньому. Скільки те каченя натерпілося, поки виросло, важко уявити. Це ж не що інше, як булінг! Каченя оцінювали за зовнішністю, з нього постійно глузували, тому що воно не було таким, як усі каченята. Я думаю, що зовнішність не важлива. Головне — це залишатися собою, тільки тоді ти неодмінно перетворишся в прекрасного лебедя і обов'язково знайдеш справжніх друзів.

А поки я ходжу в школу, займаюся улюбленими справами і плекаю надію про закінчення війни. Мрію, щоб лебеді, повертаючись з вирію, могли оселитися та вивести своє потомство на спокійних водоймах, де немає шуму та вибухів війни. Я не просто мрію, а знаю, що лебеді обов'язково повернуться на водне плесо десь на Донеччині чи Сумщині, плаватимуть по Чорному морю на Херсонщині і в Маріуполі.

«Гуси, гуси, лебедята, принесіть, будь ласка, мир моїй Україні на своїх крилятах!»

Соломія СМУЛЬСЬКА

РОБОТИ ПЕРЕМОЖЦІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО КОНКУРСУ ДИТЯЧОГО МАЛЮНКА «ЗООЛОГІЧНА ГАЛЕРЕЯ»

«Барс сніговий», Тетяна Тимошик

«Бджолоїдки», Давид Дубовик

«Бегемот», Софія Коновалова

«Біла сова», Вероніка Мокляк

«Білий ведмідь», Уляна Свіржевська

«Бобер», Вероніка Мокляк

«Вовк», Олександра Савіцька

«Кенгуру сумчастий», Артем Рибак

«Лелеча доля», Валерія Василевич

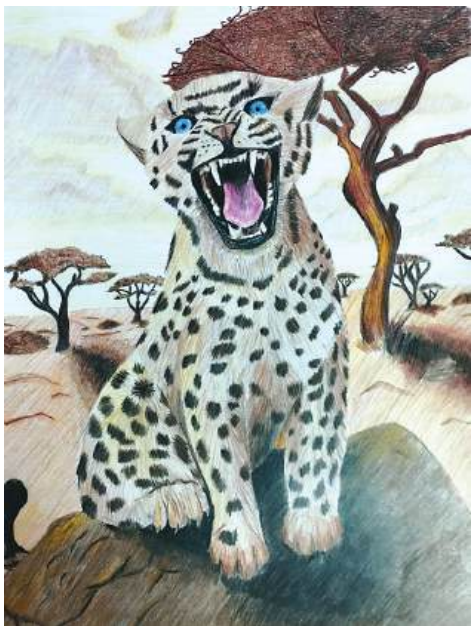

«Леопард», Анна Корольчук

«Тварини джунглів», Ірина Кузьмич

«Хрюша», Ліза Мурцита

Засновник:
Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (НЕНЦ)

Головний редактор: Володимир Вербицький
Редактор: Вікторія Петлицька
Відповідальний секретар: Олександр Кузнєцов

Газету можна придбати за адресою:
м. Київ-74, вул. Вишгородська, 19, НЕНЦ

Тираж — 1 500 пр. Ціна договірна

Газета «Юннат». Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 961 від 21.03.2024 р.
«Ідентифікатор медіа» — R30-03728

Рукописи не рецензуються й не повертаються.

Деякі матеріали друкуються в порядку обговорення. Редакція не завжди поділяє точку зору авторів.

Адреса редакції:
04074, м. Київ,
вул. Вишгородська, 19, НЕНЦ
Тел./факс 430–0260,
Тел. 430–0064, 430–2222
https:// nenc. gov. ua,
E-mail: nenc@nenc. gov. ua

Надруковано
в ТОВ «НВП «Інтерсервіс»
Підготовлено до друку 28.06.2025

9 786177 231140